HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

LOYIHA FAOLIYATI ASOSIDA BO‘LAJAK MAKTABGACHA TA’LIM MUTAXASSISLARINING KREATIV-PEDAGOGIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Asqarova Fayoza Jasur qizi
Jizzax davlat pedagogika universiteti doktaranti
ORCID: 0000-0001-7549-3688

Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.23296129

Annotatsiya: Maqolada loyiha faoliyatining bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarida kreativ-pedagogik kompetensiyani rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Loyiha jarayonini muammoni aniqlash, rejalashtirish, amaliyotda sinash va refleksiv baholash bosqichlari orqali tashkil etuvchi metodik model taklif etiladi. Model talabaning ijodiy fikrlashi bilan birga bolaga yo‘naltirilgan pedagogik loyihalash ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, bo‘lajak mutaxassis, kreativ kompetensiya, loyiha faoliyati, pedagogik loyihalash, refleksiya, bolaga yo‘naltirilgan yondashuv.

Аннотация: В статье анализируются возможности проектной деятельности в развитии креативно-педагогической компетентности будущих специалистов дошкольного образования. Предложена методическая модель, включающая выявление проблемы, планирование проекта, практическую апробацию и рефлексивную оценку. Модель направлена на развитие творческого мышления студентов и навыков проектирования образовательной деятельности с ориентацией на ребёнка.

Ключевые слова: дошкольное образование, будущий специалист, креативная компетентность, проектная деятельность, педагогическое проектирование, рефлексия, личностно-ориентированный подход.

Abstract: This article analyses how project-based activity can support the development of creative pedagogical competence in future early childhood education specialists. It proposes a methodological model that moves through problem identification, project planning, practical implementation, and reflective assessment. The model develops students’ creative thinking alongside their ability to design child-centred learning experiences.

Keywords: early childhood education, pre-service specialist, creative competence, project-based activity, pedagogical design, reflection, child-centred approach.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Kirish

Maktabgacha ta’lim mutaxassisi bolalarning qiziqishi va kundalik tajribasidan kelib chiqib, o‘yin, kuzatuv, suhbat, tajriba, ijodiy ish va harakatli faoliyatni o‘zaro bog‘lay olishi lozim. Bunday ish tarbiyachidan tayyor mashg‘ulot ssenariysini takrorlashni emas, balki bolalarda paydo bo‘lgan savollarni aniqlash, ularga mos faoliyatni rejalashtirish va jarayonni kuzatuv asosida o‘zgartirishni talab qiladi. Shu sababli bo‘lajak mutaxassis tayyorgarligida kreativ fikrlashni amaliy pedagogik loyihalash bilan uyg‘un rivojlantirish dolzarb vazifadir.

Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartida o‘quv-tarbiyaviy faoliyatni bolaning yoshi va individual rivojlanishiga tayangan holda rejalashtirish, mazmun va faoliyat turlarini integratsiyalash tamoyillari belgilangan [1]. Loyiha faoliyati bu talabni talabaning o‘quv tajribasida sinab ko‘rish imkonini beradi: talaba real savol yoki ehtiyojni aniqlaydi, turli rivojlanish sohalariga oid faoliyatlarni bir mavzu atrofida birlashtiradi hamda o‘z rejasini natijaga qarab takomillashtiradi.

Maqolaning maqsadi — loyiha faoliyatidan foydalanib bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarining kreativ-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladigan pedagogik shartlar va metodik modelni nazariy jihatdan asoslash. Tadqiqot obyekti — bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarini kasbiy tayyorlash jarayoni; predmeti — ushbu jarayonda loyiha faoliyatini qo‘llash mazmuni, bosqichlari va baholash ko‘rsatkichlari. Vazifalar: loyiha faoliyatining kasbiy tayyorgarlikdagi o‘rnini tahlil qilish, kompetensiya tarkibini aniqlashtirish, bosqichli model va uni baholash mezonlarini taklif etish.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Loyiha asosida o‘qitish bo‘yicha zamonaviy qarashlarda loyiha ta’lim mazmuniga qo‘shimcha bezak sifatida emas, balki maqsad, mazmun, faoliyat va baholashni birlashtiruvchi ta’limiy yo‘l sifatida talqin qilinadi. Lahe va hammualliflarining maktabgacha ta’limdagi loyiha asosidagi o‘qitish bo‘yicha tizimli sharhida 39 ta ilmiy maqola tahlil qilingan. Mualliflar mavjud tadqiqotlarda loyiha faoliyatining o‘quv harakatlari va pedagog roliga ko‘p e’tibor berilishini, maqsad va mazmun esa ayrim hollarda yetarlicha aniqlashtirilmasligini qayd etadi [2]. Bu xulosa bo‘lajak pedagoglarni loyiha rejasining barcha tarkibiy qismlarini o‘zaro muvofiqlashtirishga o‘rgatish zarurligini ko‘rsatadi.

Ling va Huangning 2025-yilda chop etilgan tadqiqotida maktabgacha ta’lim bo‘yicha tahsil olayotgan 82 nafar talaba ishtirokida loyiha asosidagi rasmli kitob yaratish kursi o‘rganilgan. Mualliflar loyiha guruhida kreativ moyillik, xususan, tavakkal qilishga tayyorlik, qiziquvchanlik, tasavvur va murakkab vazifalarga intilish ko‘rsatkichlari taqqoslash guruhiga nisbatan ko‘proq o‘sganini xabar qiladi [3]. Tadqiqot natijalarini boshqa ta’lim muhitlariga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘chirish mumkin emas, biroq u maqsadli tuzilgan loyihaning talaba kreativligini mashq qildirish salohiyatini ko‘rsatadi.

Michaelidou va Pitri bo‘lajak maktabgacha ta’lim pedagoglarining kreativlik haqidagi tasavvurlarini o‘rganib, talabalarga ijodiy mashg‘ulotlarni rejalash va o‘tkazishda aniq metodik tayanch kerakligini ta’kidlaydi [4]. Zhou, Jiang va Kongning pedagoglar kreativligini rivojlantirishga qaratilgan 2015–2025-yillardagi tadqiqotlar sharhida esa hamkorlik, refleksiya, muammoli ta’lim,

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

fanlararo faoliyat va texnologiyalardan foydalanish kabi yo‘nalishlar ko‘rsatilgan [5]. Mazkur maqolada shu qarashlar bo‘lajak tarbiyachining real kasbiy vazifalariga mos, takror qo‘llash mumkin bo‘lgan loyiha sikliga birlashtiriladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Maqola nazariy-tahliliy xarakterga ega. Unda me’yoriy hujjatlarni o‘rganish, ilmiy adabiyotlarni mazmuniy tahlil qilish, qiyosiy taqqoslash, pedagogik tushunchalarni tizimlashtirish va metodik loyihalash usullaridan foydalanildi. Birinchi bosqichda maktabgacha ta’lim davlat standartida belgilangan bolaga yo‘naltirilganlik va integratsiya tamoyillari ajratib olindi. Ikkinchi bosqichda loyiha asosida o‘qitish hamda kreativ pedagogik tayyorgarlikka oid ilmiy manbalar qiyoslandi. Uchinchi bosqichda kasbiy kompetensiyani rivojlantirish uchun loyiha faoliyatining bosqichlari, pedagogik shartlari va kuzatiladigan ko‘rsatkichlari tizimlashtirildi. Maqolada muayyan guruhda tajriba o‘tkazilgani yoki statistik natijalar olingani da’vo qilinmaydi; taklif etilgan model keyingi amaliy tadqiqotda sinovdan o‘tkazilishi lozim.

Tahlil va natijalar

Kreativ-pedagogik kompetensiya — bo‘lajak mutaxassisning bolalar rivojlanishi haqidagi bilim, ijodiy fikrlash, moslashuvchan rejalashtirish va refleksiv tahlilni birlashtirib, mazmunli ta’limiy faoliyatni loyihalash hamda amalga oshirishga tayyorligidir. Kompetensiyaning motivatsion jihati yangi yechim izlashga qiziqish va kasbiy tashabbusda; kognitiv jihati bola rivojlanishi, o‘yin va ta’lim mazmunini bilishda; amaliy-ijodiy jihati loyiha topshiriqlarini tuzish va jarayonni boshqarishda; refleksiv jihati esa natijani tahlil qilib, keyingi ishga o‘zgartirish kiritishda namoyon bo‘ladi.

Loyiha faoliyati ushbu jihatlarni yagona kasbiy vazifa atrofida birlashtiradi. Talaba avvalo kuzatuv yoki pedagogik vaziyatdan kelib chiqadigan savolni shakllantiradi. Keyin savolga javob izlash uchun bolalar bilan qanday faoliyatlar, materiallar, hamkorlar va muhit kerakligini belgilaydi. Loyiha davomida talaba g‘oyani amaliy rejaga aylantiradi, faoliyatni sinaydi, bolalarning javobi va qiziqishiga qarab uni moslashtiradi. Loyiha yakunida tayyor mahsulot bilangina cheklanmay, o‘rganish jarayoni va pedagogik qarorlar ham baholanadi.

Loyiha faoliyati samarali bo‘lishi uchun bir nechta shart muhim. Birinchidan, loyiha aniq pedagogik maqsadga xizmat qilishi, savoli bolalarning yoshi va tajribasiga mos bo‘lishi kerak. Ikkinchidan, talaba turli rivojlanish sohalarini mazmunan asosli bog‘lashi lozim; fanlarni shunchaki yonma-yon kiritish haqiqiy integratsiya bo‘la olmaydi. Uchinchidan, bolalarga tanlash, taxmin qilish, savol berish va fikrini ifodalash imkoniyati qoldiriladi. To‘rtinchidan, amaliyot rahbari va tengdoshlar fikri talabaning rejasini qayta ko‘rib chiqishiga yordam beradi. Beshinchidan, baholash faqat yakuniy buyumni emas, rejalash, hamkorlik, moslashish va refleksiya jarayonlarini ham qamrab oladi.

Masalan, “Mahallamizdagi daraxtlarni o‘rganamiz” loyihasida talaba bolalar bilan hovli yoki bog‘dagi daraxtlarni kuzatish, barglarni shakli va rangi bo‘yicha guruhlash, ularni sanash, daraxt haqida hikoya tuzish, rasm yoki maket yaratish faoliyatlarini rejalashtirishi mumkin. Bunda tabiatni kuzatish bilish sohasiga, sanash matematik tasavvurlarga, hikoya tuzish nutq rivojiga, maket yaratish badiiy-ijodiy faoliyatga xizmat qiladi. Talabaning kreativ-pedagogik kompetensiyasi ushbu faoliyatlarni bitta mazmuniy savol bilan bog‘lay olishi, xavfsiz va mavjud materiallarni tanlashi hamda bolalarning qiziqishiga qarab topshiriqlarni o‘zgartira olishida ko‘rinadi.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Taklif etilayotgan loyiha sikli besh bosqichdan iborat: diagnostik kuzatuv, muammo va savolni belgilash, loyihani rejalash, amaliyotda sinash, refleksiv baholash. Diagnostik kuzatuvda talaba bolalarning qiziqishi va avvalgi tajribasini aniqlaydi. Muammo belgilashda kuzatilgan holatni rivojlantiruvchi savolga aylantiradi. Rejalashda maqsad, faoliyat, material, hamkorlik shakli va kutilayotgan natijani muvofiqlashtiradi. Amaliy sinovda loyihani bolalar bilan o‘tkazib, jarayonga oid qaydlar to‘playdi. Refleksiyada bolalar ishtiroki, maqsadga moslik va talabaning o‘z qarorlarini tahlil qilib, loyihani takomillashtiradi.

1-jadval. Bo‘lajak mutaxassis kreativ-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan loyiha sikli

Bosqich	Talabaning asosiy harakati	Rivojlanadigan ko‘nikma
1. Diagnostik kuzatuv	Bolalar qiziqishi, avvalgi tajribasi va guruh ehtiyojini aniqlash.	Kuzatish va pedagogik ehtiyojni ko‘rish.
2. Savolni belgilash	Kuzatuvdan kelib chiqib, bolalar bilan izlanadigan savol tuzish.	Muammoni ijodiy va yoshga mos ifodalash.
3. Loyihalash	Maqsad, integrativ faoliyat, material va hamkorlikni rejalash.	Yaxlit pedagogik loyiha ishlab chiqish.
4. Amalda sinash	Loyihani o‘tkazish, bolalar javobi va ishtirokini qayd etish.	Moslashuvchan boshqaruv va bolalar tashabbusini qo‘llash.
5. Refleksiya	Natijani mezonlar asosida tahlil qilib, loyihani qayta ishlash.	O‘z faoliyatini baholash va takomillashtirish.

Loyiha natijalarini baholashda talabaning ijodkorligini umumiy taassurot bilan emas, aniq pedagogik ko‘rsatkichlar asosida kuzatish maqsadga muvofiq. Bunday ko‘rsatkichlar qatoriga loyiha savolining bolalar tajribasiga mosligi, maqsad va faoliyatlar o‘rtasidagi bog‘liqlik, bir nechta yechim yoki faoliyat variantini taklif qila olish, bolalarning mustaqil tanlovini qo‘llab-quvvatlash, materiallardan xavfsiz va oqilona foydalanish hamda refleksiya asosida reja kiritish kiradi. Portfolio, loyiha xaritasi, kuzatuv qaydlari, tengdoshlar fikri va mentor xulosasidan birgalikda foydalanish baholashni izchil qiladi.

Oliy ta’lim muassasasida mazkur ishni tashkil etishda metodik fanlar va pedagogik amaliyot o‘rtasidagi aloqani kuchaytirish zarur. Talaba dastlab kichik guruhda loyiha xaritasini tuzishi, so‘ng mikroo‘qitishda mashg‘ulot qismini sinashi, keyin esa maktabgacha ta’lim tashkilotida bolalar bilan amaliyot o‘tkazishi mumkin. Har bir urinishdan keyin qisqa refleksiv yozuv yuritish talabaning rejalashtirish va pedagogik qarorlarini asoslash malakasini oshiradi. Bu jarayonda o‘qituvchi tayyor yechimni beruvchi emas, balki savollar orqali talabani mustaqil tahlilga yetaklovchi mentor vazifasini bajaradi. Ilmiy sharhlarda ham loyiha ta’limining maqsad, mazmun, faoliyat va baholash qismlari o‘zaro muvofiq bo‘lishi zarurligi qayd etiladi [2; 5].

Xulosa va takliflar

Nazariy tahlil loyiha faoliyati bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarining kreativ-pedagogik kompetensiyasini amaliy kasbiy vazifalar bilan bog‘lab rivojlantirish imkonini berishini ko‘rsatadi. Loyiha talabaning g‘oya topishi bilangina cheklanmaydi: u bolalar ehtiyojini kuzatish, muammoni

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

belgilash, integrativ faoliyatni rejalash, uni amaliyotda sinash va refleksiya asosida o‘zgartirishni qamrab oladi. Shu sababli loyiha faoliyati kreativlikni kasbiy loyihalash va pedagogik qaror qabul qilish bilan birgalikda shakllantiradi.

Takliflar: o‘quv fanlarida maktabgacha yoshdagi bolalarning real qiziqishlariga tayangan kichik loyihalarni muntazam qo‘llash; loyiha xaritasiga maqsad, bolalar savoli, rivojlanish sohalari, materiallar, faoliyatlar va baholash mezonlarini kiritish; talabalarning loyihalarini amaliyot rahbari bilan hamkorlikda sinash; portfolio va refleksiv qaydlardan foydalanish; keyingi tadqiqotlarda taklif etilgan besh bosqichli siklni pedagogik tajriba orqali tekshirib, uning samaradorligini amaliy ma’lumotlar asosida baholash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrdagi 802-son qarori. “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to‘g‘risida”. https://lex.uz/uz/acts/-5179335
2. Lahe, K., Mikser, R., Tuul, M., & Kikas, E. (2026). Clarifying Project-Based Learning in Early Childhood Education: A Systematic Literature Review. Early Childhood Education Journal. https://doi.org/10.1007/s10643-026-02274-w
3. Ling, H.-Y., & Huang, J.-H. (2025). Empowering Future Teachers: The Effectiveness of Project-Based Learning in Developing Creative Tendencies Among Pre-Service Early Childhood Teachers. Journal of Curriculum and Teaching, 14(3). https://doi.org/10.5430/jct.v14n3p1
4. Michaelidou, A., & Pitri, E. (2022). Early childhood student-teachers’ perspectives on creativity. Frontiers in Education, 7, 1042598. https://doi.org/10.3389/feduc.2022.1042598
5. Zhou, M., Jiang, Y., & Kong, S.-H. (2026). Teacher education initiatives for developing creativity among early childhood and primary educators: A scoping review. Frontiers in Education, 11, 1867643. https://doi.org/10.3389/feduc.2026.1867643